Fintables

Açığa satış nedir, borsayı nasıl etkileyebilir?

30.10.2026

Açığa Satış Nedir?

Açığa satış, yatırımcının sahip olmadığı bir menkul kıymeti ödünç alarak satması ve fiyatı düştüğünde tekrar satın alarak borcunu kapatma amacı güden işlem türüne verilen isim. Bu işlemin temel amacı fiyat düşüşünden kâr elde etmektir. Yatırımcı, fiyatların düşeceğini tahmin ettiğinde açığa satış yaparak, yüksek fiyattan satış yapıp düşük fiyattan alım yapmayı hedefler.

Açığa satış işlemi, finansal piyasalarda çeşitli amaçlarla kullanılır. Açığa satış, spekülatif bir amaç ihtiva edebilir. Yatırımcı, bir varlığın fiyatının düşeceğini düşündüğünde açığa satış yaparak bundan kâr elde etmeyi hedefler. Örneğin, XYZ hisse senedinin şu an 100 TL olduğunu ve yatırımcının bu fiyatın düşeceğini öngördüğünü varsayalım. Yatırımcı bu hisseyi ödünç alarak 100 TL'den satar ve ileride fiyat 80 TL'ye düştüğünde geri alarak aradaki farktan kâr eder. Yatırımcılar, açığa satış yaparak portföylerini düşüş riskine karşı koruma altına da alabilirler. Örneğin, yatırımcının elinde A şirketinin hissesi varsa ancak şirketin sektöründeki dalgalanmalardan endişe duyuyorsa, aynı sektörde olan ve fiyat hareketleri A şirketi hissesiyle korelasyonlu olan B şirketinin hissesini açığa satar. Böylece, sektörde bir düşüş olursa B hissesinin de düşmesi muhtemeldir ve açığa satılan bu hissede elde edilen kazanç, A hissesindeki zararı dengeler. Açığa satışın bir diğer kullanım alanı arbitraj ve fiyat sabitleme amaçlıdır. Bazı menkul kıymetlerin fiyatları arasında sıkı bir korelasyon vardır. Yatırımcı bu korelasyonu göz önünde bulundurarak pozisyon alıyorsa, iki fiyat arasında farkı sabitlemek amacıyla birini açığa satabilir. Örneğin, elimizde genellikle birbirine yakın fiyatlarda işlem gören iki enerji şirketinin hissesi olsun: Şirket X ve Şirket Y. X şirketinin fiyatı bir sebepten dolayı geçici olarak yükselirse ve Y şirketi ile fiyat farkı oluşursa, yatırımcı X'i açığa satıp Y'yi alarak fiyatların tekrar dengeleneceği beklentisiyle kazanç sağlayabilir.

Açığa Satışın Tarihçesi

Açığa satış işlemlerinin tarihçesi çok eskilere dayanıyor. 17. yüzyılın başlarında ilk modern borsa ve halka arz izlerini taşıyan Hollanda Doğu Hindistan şirketinin hisseleriyle ilk açığa satış işlemlerinin gerçekleştiğini biliyoruz.. Isaac Le Maire adlı bir spekülatörün önderliğinde organize olan bir grubun, hisse senedinin fiyatını baskılayacak yönde söylentiler çıkararak bir taraftan blok satış yaparken, diğer tarafta hisse senedini açığa satış işlemi sonucu, Doğu Hindistan şirketinin piyasa değeri anormal bir değer kaybı yaşadı. Bu işlem sonucu birçok yatırımcının mağdur olmasından ötürü, ilgili otorite açığa satış işlemini 27 Şubat 1610'da yasakladı. Açığa satış daha sonrasında borsaların gelişmesi ile dünyanın değişik yerlerinde tartışılmış ve dönem dönem yasaklanmıştır. Yurt dışında açığa satış işlemleri çeşitli regülasyonlara tabi tutuluyor. Özellikle finansal kriz dönemlerinde açığa satışa geçici yasaklar getirildiğini gördük; 2008 finansal krizi sırasında ve 2020'de COVID-19 pandemisi süresince, belirli hisselerde açığa satış yasakları uygulanarak piyasalar korunmaya çalışıldı. Bunun gibi Avrupa'da da benzer uygulamaları gördük. Örnek olarak, 2011'de Avrupa'da yaşanan ekonomik problemlerle Fransa, İtalya, İspanya ve Belçika, finansal sektörlerde açığa satış yasakları uygulandı ve bunun amacı bankacılık sektörünü korumak ve piyasa dengesini sağlamaktı. Bir başka örnek de COVID-19 zamanında Güney Kore ve Yunanistan'dan geldi. Piyasa düşüşlerini sınırlamak amacıyla COVID döneminde açığa satışa geçici yasaklar konuldu.

Açığa Satış İşlemi Nasıl Yapılır?

Açığa satış işleminin farklı uygulamaları var. Menkul kıymetin yatırımcının elinde olup olmamasına göre değişiklik gösteriyor. Karşılığı olmayan (elinde menkul kıymet olmayan) durumlarda satışa konu olan menkul kıymet piyasadan ödünç veya satın alınıyor. Bu işleme finans literatüründe "naked short selling" adı da veriliyor. Takas

gününe kadar satılan menkul kıymetler yerine konulmadıysa açığa satış yapan yatırımcı temerrüde düşebiliyor. Karşılığı olan açığa satış işlemine ise literatürde "covered short selling" adı veriliyor. Bu açığa satış türünde ise açığa satılacak menkul kıymetler piyasadan alınıp, vadeleri genellikle alınan menkul kıymetlerin vadesiyle doğru orantılı olarak taşınıyor. Karşılığı olmayan açığa satış işlemleri spekülatif amaçla işlem yapan yatırımcılar için daha uygun çünkü bu işlem türünde temerrüde düşme riski var. Kısa vadeli fiyat düşüşlerinden yararlanılıp takas günü gelmeden pozisyon kapatılarak spekülasyon amaçlanır. Karşılığı olan açığa satış işlemleri ise daha çok arbitraj ve riskten korunma amacıyla kullanılır.

Borsa İstanbul'da açığa satış uygulamaları

Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğ 14 Temmuz 2003 tarihinde yürürlüğe girdi ve 1 Ekim 2003 itibari ile Borsa İstanbul'un o zamanki adıyla İMKB'de uygulanmaya başlandı. 11 Ağustos 2011 tarihinde ise Ağustos 2011'deki dalgalanmalar ve kayıplar gerekçe gösterilerek açığa satış işlemlerinde başlangıç teminatı oranı %50'den %70'e çıkarıldı. Bu karar, açığa satış hacmini olumsuz etkiledi. 31 Temmuz 2012 tarihinde ise bu düzenleme kaldırıldı.

2003 yılındaki tebliğde açığa satış işlemlerinde fiyat sınırı yapılması kararlaştırılmıştı. Yani açığa satış işlemi, açığa satışa konu olacak sermaye piyasası aracının en son gerçekleşen işlem fiyatından daha yüksek bir fiyat üzerinden yapılabilmekteydi. Bu yukarı adım kuralının (up-tick) uygulanmasına İMKB'nin 1 Şubat 2013 tarihli kararına kadar devam edildi. 1 Şubat 2013 tarihinde ise değişen piyasa koşulları değerlendirilerek pay piyasasındaki açığa satış işlemlerinde uygulanan yukarı adım (up-tick) kuralı, Bist 100 endeksine dahil olan paylarda kaldırıldı.

16 Ekim 2019'da ise 7 bankacılık hissesinde açığa satış yasaklandı. 28 Şubat 2020'de COVID döneminde ise tüm paylarda açığa satış yasağı geldi. 30 Haziran 2020'de açığa satış, Bist 30 hisselerinde serbest bırakıldı. 12 Şubat 2021'de ise Bist 50 paylarında da açığa satış yasağı kaldırıldı. Bist 50 hisselerinde de serbest kaldıktan sonra 2021 ve 2022 yıllarında zaman zaman yukarı adım (up-tick) kuralının da uygulanmasına karar verildi. Yaşadığımız deprem felaketi sonrası 6 Şubat 2023 tarihinde tekrardan tüm paylarda açığa satışın yasaklanmasına karar verildi.

Son dönemde BIST-50 endeksinde açığa satışın serbest bırakılması gündemde. Açığa satış işlemlerinin, toplam işlem hacmindeki payına baktığımızda 2020'de açığa satış yapılamayan bir dönem olduğundan %5, 2021'de %11, 2022'de %12 ve 2023 yılında deprem sonrası gelen yasak nedeniyle %2 olduğunu görmekteyiz. Açığa satış işlem hacmi ise 2021 yılında 824 milyar TL olmasına rağmen 2022 yılında 2.178 milyar liraya çıkmıştır. 2015'de bu oran %17,3 iken, 2016'da %16,8'e, 2017 yılında %12,6'a, 2018'de %9,3'e, 2019'da ise %6,3'e gerilemiş durumda. Bu veriler, Borsa İstanbul'daki yabancı oranı ile açığa satış işlem hacmi/BIST işlem hacmi oranı arasında net bir paralellik olduğunu gösteriyor.

Yıl	Açığa Satış İşlem Hacmi / BIST İşlem Hacmi (%)
2015	17,3
2016	16,8
2017	12,6
2018	9,3
2019	6,3
2020	5
2021	11
2022	12
2023	2

Açığa Satışın Etkisi Ne Olabilir?

Açığa satış işlemleri, yatırımcılara hem düşüş hem de yükseliş yönünde pozisyon açma imkanı tanıdığından ve piyasada daha fazla alıcı ve satıcının oluşma ihtimali ile birlikte BIST-50 şirketlerinde genel anlamda işlem hacminin artması beklentisini oluşturuyor. Hacim artışının sağlıklı fiyat oluşumu için önemli olduğunu biliyoruz ve özellikle son dönemde düşen hacimlerle birlikte bu kararın, likidite koşullarını destekleyebileceğini öngörmek zor değil. Açığa satış hacim artışına sebep olsa da herhangi bir sektör ve hissede yoğunlaşma yaratabileceğinden fiyatlarda oynaklığın arttığını da görmemiz mümkün. Ancak kararın BIST-50 şirketleri ile sınırlandırılması nispeten daha düşük volatilite koşulları yaratabilir. Son olarak açığa satış yasağının kaldırılmasıyla yabancı yatırımcının ilgisinin artması amaçlanıyor. Yasağın kalkmasıyla, yabancı yatırımcılar hem uzun hem kısa pozisyon açabilme esnekliğine kavuşacağından, Borsa İstanbul onlar için daha cazip hale gelebilir.

Fintables'da Açığa Satışlar Nereden Takip Edilir?

Borsa İstanbul'da gerçekleşen açığa satışlara dair detaylı verilere Fintables Açığa Satışlar sayfasından ulaşabilirsiniz. Şirket bazında açığa satış adetleri, hacimleri, ağırlıklı ortalama fiyatları ve toplam hacim içindeki paylarını inceleyebilir, ısı haritasıyla piyasa eğilimlerini analiz edebilirsiniz.

Bu raporda yer alan her türlü bilgi, değerlendirme, yorum, istatistiki şekil ve bilgiler hazırlandığı tarih itibari ile mevcut piyasa koşulları ve güvenilirliğine inanılan kaynaklardan elde edilerek derlenmiştir. Fintables Bilişim Teknolojileri A.Ş. tarafından genel bilgilendirme amacı ile hazırlanmıştır. Sunulan bilgilerin doğruluğu ve bunların yatırım kararlarına uygunluğu tarafımızca garanti edilmemektedir. Bu bilgiler belli bir getirinin sağlanmasına yönelik olarak verilmemektedir. Alım satım kararını destekleyebilecek yeterli bilgiler burada bulunmayabilir. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler, yorum ve tavsiyede bulunanların kişisel görüşlerine dayanmaktadır. Herhangi bir yatırım aracının alım-satım önerisi ya da getiri vaadi olarak yorumlanmamalıdır. Bu görüşler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Bu nedenle bu sayfalarda yer alan bilgilerdeki hatalardan, eksikliklerden ya da bu bilgilere dayanılarak yapılan işlemlerden, yorum ve bilgilerin kullanılmasından doğacak her türlü maddi/manevi zararlardan ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan dolayı Fintables Bilişim Teknolojileri A.Ş. ile bağlı kuruluşları, çalışanları, yöneticileri ve ortakları sorumlu tutulamaz. Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir.